

Negyed szünet tanítása

Ének-zene műveltségi terület
1. osztály

The image displays five rows of musical notation on a single staff, illustrating different note values. The first row shows a whole note (semibreva). The second row shows two half notes (minimae). The third row shows four quarter notes (crotchetae). The fourth row shows eight eighth notes (quintae). The fifth row shows sixteen sixteenth notes (sexquialtae). To the right of the notation, the corresponding Hungarian terms are listed: egész, fél, negyed, nyolcad, and tizenhatod.

egész
fél
negyed
nyolcad
tizenhatod

Tématerv¹

Osztály: 1.

Tantárgy: Ének-zene

Téma: Negyed szünet

Elhelyezés az oktatási folyamatban: November hónap

- megelőző ismeretek: ti-ti, tá ritmusok, kettes ütem
- következő ismeret: ismétlőjel

Időtartam: 8 óra

Fejlesztési célok:

- A negyed szünet elsajátítása és használata
- Megfigyelőkészség fejlesztése
- Szелеktivitási és összehasonlítási készség fejlesztése
- Ritmusérzék fejlesztése
- Zenei írás-olvasás készségének fejlesztése
- Generatív készség fejlesztése
- Megosztott figyelem fejlesztése
- Többszólamú érzék fejlesztése
- Belső hallás fejlesztése
- Szociális kompetencia fejlesztése

¹ Készítette Varga Lőrinc Bendegúz.

Felhasznált irodalom:

Ádám Jenő és Kodály Zoltán (1948): *Énekes Könyv*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
Réti Anna és Döbrössy János (szerk., 2012): *Az ének-zene tantárgy-pedagógiája*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
Bánki Vera és Kismartony Katalin (2004): *Zene-játék 1*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Az osztály jellemzése

A Zsámbéki Keresztelő Szent János Iskolaközpont 1. b osztálya. Az iskola a premontrei rend fenntartásában működik. Az iskola keresztény értékrendje egy olyan szűrő, ami nagyban meghatározza az ide járó gyerekek családjainak nem csak a világnézetét, de a szerkezetét is. Az osztályba járó gyerekek nagy részének egy vagy több testvére jár ugyanebbe az intézménybe, magasabb osztályokba.

Az osztályba 28 gyermek jár. Ez a létszám az iskolában kiugrónak mondható, és az iskola átlagához képest több „problémás”, köztük fejlesztésre szoruló gyermek jár ide. Elmondható azonban, hogy zenei képességeik koruknak megfelelőek. Az osztály nagy részének intonációja tiszta, 4-5 gyermek ritkán találja el a megfelelő hangmagasságot, de a saját hangfekvésükben ők is a dallamvonalnak megfelelően intonálnak.

Az osztályból négyen tanulnak hangszer (zongorát, furulyát, hegedűt), de több gyereknek van otthon más hangszere pl. trianguluma, csörgői, szájharmonikája, körtemuzsikája vagy szintetizátora.

A gyermekeknek a heti két énekóra mellett (kedd, szerda) egy néptánc órájuk is van, amit az osztálytanítójuk tart. Ezen – első osztály lévén – főként játékokat és dalokat tanulnak egyszerű tánclépésekkel. A tanítójuk azonban nem csak ezen óra keretei között tanít nekik dalokat, hanem gyakran kezdenek énekléssel órát (közismereti), vagy, mikor a gyerekek figyelme lankad, egy dallal önt új erőt beléjük. A hittan órákon is előfordul, hogy énekelnek.

Könnyen tanulnak dalokat, a kör- és más mozgásos játékoknál azonban nagy figyelmet igényelnek, mert előfordul, hogy a játék túlzottan lefoglalja őket.

Szívesen szerepelnek egyedül vagy párban. A hangszeresek a második félév során bemutatták hangszereiket és tudásukat az énekórákon.

1. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
A negyed szünet előkészítése	<p>1. Új ismeret: <i>Körtéfa</i> kezdetű dal és tánclépés feldolgozása hallás utáni daltanítással, globális módszerrel. Kh.: szó = A</p> <p>A gyermekek egy része valószínűleg jól ismeri a dalt az óvodából.</p> <p>A tánc: Körben állva, menetirányba fordulva egyenletesen járunk, a szünetekre (<i>utánzás</i>) a hátul maradó lábunkkal dobbantunk és menetirányt váltunk.</p> <p>Változat: a fenti tánc közben középen áll, vagy a körrel szemben halad egy gyerek. A dal második részénél (Váraszi gazda...) a kör megállva tapsol, a középső, egy ellenkező nemű gyerekkel a kör közepén, kézen fogva, vagy egymásba karolva, a szünetekre irányt változtatva forog. A következő táncnál a választott gyerek marad a kör közepén.</p> <p>2. Ritmus-párbeszéd A táblára az alábbi ritmus-párbeszéd van felírva: (<i>nincs még benne szünet</i>)</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>A gyerekek választhatnak a hangszerek közül, hogy melyik kettővel szeretnék eljátszani. Meghallgatunk több megoldást. A többiek ellenőrzik, hogy pontos-e a bemutatás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizáció <p>Hasonlóan választ két gyermek egy-egy hangszert. A feladat egy-egy jelenet eljátszása. Az osztály többi tagjának ki kell találnia, hogy mi történik. Jelenetek: vesszen össze a két hangszer, majd béküljön ki, versenyezzen, fogócskázzon a két hangszer, meséljen el egy vicces történetet az egyik és nevéssenek rajta...</p>	<p>M.: játék, tánc Mf.: osztálymunka</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális, páros munka</p>	<p>Triangulum, cintányér, tikfa, kasztanyetta, csörgődob, darbuka</p>

2. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
A negyed szünet előkészítése	<p>1. Új ismeret: <i>Ég a gyertya, ég</i> kezdetű játék feldolgozása hallás utáni daltanulással, globális módszerrel. Kh.: szó=A</p> <p>A játékhoz körbe állunk. Egy kör közepén álló gyermek lesz a gyertya. A dalt egyenletes tapssal kísérik, a szünetekben megpróbáljuk elfújni a „gyertyát” (<i>utánzás</i>). A dal végén a szünetre leguggolunk, és új gyertyát választunk.</p> <p>2. Ritmuskígyó Számoló pálcikákból kell két kettes ütem hosszúságú ritmust kirakniuk. Ülésrend szerint haladva eltapsolják a gyerekek az általuk írt ritmust. Mindegyik bemutatás után az egész osztály megismétli azt (<i>korábbi ismeretek elmélyítése</i>).</p>	<p>M.: játék, tánc Mf.: osztálymunka</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális munka</p>	pálcikák

3. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
A negyed szünet előkészítése	<p>1. Új ismeret: a <i>Hess el, sas</i> kezdetű ének feldolgozása hallás utáni daltanulással, globális módszerrel. Kh.: szó=A</p> <p>Az ének szüneteiben karjainkkal hessegetjük el a sást (<i>utánzás</i>).</p> <p>Ezután elhessegetjük a sas kisöcsét (vékonyabb hangon az ujjainkkal) és a bátyját (teltebb hangon az egész testünkkel) is.</p> <p>2. Ritmusbújtatás A táblára felírom a <i>Nyuszi ül a fűben</i> kezdetű dal ritmusát. Először ritmusnévvel, majd csak tapssal. Ezt követően átirók egy-egy ritmust pirossal. A következőkben ezt nem szabad tapsolni, csak magukban. Végül elénekeljük a dalt úgy, hogy az adott szótagokat kihagyjuk (<i>közvetlen előkészítés</i>).</p> <p>pl.</p> <p>2 □ □ □ □ </p> <p>□ □ □ □ □ □ </p>	<p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p>	

4. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
A negyed szünet tudatosítása	<p>1. Új ismeret: negyed szünet</p> <p>A negyed szünet tudatosítását a Hess el, sas kezdetű dalon végezzük. (Kh.: szó=A) Kiemelem az ének első négy ütemét úgy, hogy 8 mérőt felírok a táblára.</p> <p>Az osztály egyik fele mérőt ad kopogással, a másik fele ritmuselvonást végez tapssal. Felcseréljük a szerepeket. (A tanító szemlélteti a táblán először a mérő-ütéseket, majd a dalritmust kétféle színnel.) A ritmust tapsoló csoportnak már ritmusnevet is kell mondania a tapsához.</p> <p>Megfigyeljük, hogy nem mindegyik mérőre jutott tá.</p> <ul style="list-style-type: none"> Figyeljétek meg, hogy mérő mindig van, de nincs fölötte minden esetben taps. Ahol van mérő, de nincs taps, az a zenében a szünet. Milyen hosszú volt a szünet? (Egy mérő-ütés hosszúságú. Egy tá hosszúságú.) Amikor egy ritmust ritmusnévvel mondunk, a tá hosszúságú szünetre azt fogjuk mondani, hogy „szün” (megnevezés). <p>Visszaolvasás a tábláról az új ritmus nevével együtt.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mit gondoltok, ha tapsolunk, hogyan jelöljük a kezünkkel a szünetet? <p>A gyermekek bemutathatják az ötleteiket a Hess el, sas kiemelt részletére.</p> <ul style="list-style-type: none"> A szünetet hasonlóan jelezzük a kezünkkel, mint amikor a sast hessegettük el: szét-tárjuk a tenyereinket. <p>Még egyszer eltapsolják a ritmust a tábláról olvasva, utána lemásolják a füzetbe. A dal élményének újjáteremtése felszabadult, hangos énekléssel.</p> <ul style="list-style-type: none"> Hol találkoztatok már szünettel? Órák között, nyári szünet, színházi szünet. Miért hívják ezeket szünetnek? Mert kicsit abbahagyjuk a tanulást. Mit gondoltok, fontosak ezek a szünetek? Hozzá tartoznak az iskolába járáshoz? Igen, fontosak. A zenében is nagyon fontosak a szünetek. Ugyanolyan fontosak, mint amikor énekelünk. <p>A Süss fel, nap éneklése ritmustapssal. A Körtéfa kezdetű dal eljátszása.</p>	M.: megfigyelés, megbeszélés, bemutatás Mf.: frontális	<p>tábla, füzet</p> <p>szemléltetés a táblán</p> <p>dalritmus szemléltetése a mérők fölött</p> <p>szünet jelének felírása a táblára</p>

5. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
<p>A negyed szünet gyakorlása: felismerés</p>	<p>1. Ritmuselvonás, ismétlés Az előző órán a negyed szünet tudatosítására használt Hess el, sas kezdetű dal első négy ütemén újból elvégezzük a ritmuselvonást (taps, taps+ritmusnév). A táblára lejegyzem, arról mondjuk csak ritmusnévvel. Melyik dal kezdődik ugyanezzel a ritmussal? (Körtéfa; Süss fel, nap – el is éneklük.) A ritmust most csak tapsolva megismétlik.</p> <p>2. Ritmusvisszhang A tanári tapsot, majd dorombszót visszhangozzák a gyerekek, először csak tapssal, majd ritmusnévvel és tapssal, végül csak ritmusnévvel. (Két-két ütem hosszúságúak).</p> <p>3. Új ismeret: <i>Ugráljunk, mint a verebek</i> kezdetű dal feldolgozása hallás utáni daltanulással, globális módszerrel. Kh.: szó=A</p> <p>A dal lüktetésére guggolásban, csípőre tett kézzel ugrálunk. Aki nem énekel, vagy elfárad, kiesik és leül a helyére.</p> <p>4. Zenehallgatás Bartók Béla: Gyermekeknek I/2. Andante (Süss fel, nap)</p> <p>1. Zene meghallgatása 2. Spontán reakciók 3. - <i>Milyen hangszer játszott? (zongora)</i> 4. - <i>Melyik gyermekdalra ismered rá? (Süss fel, nap)</i> 5. Újrahallgatás 6. - <i>Énekeljünk el együtt!</i> 7. Hol játszotta máshogy a zongorista, mint ahogy énekeltek? („Süss fel, nap, fényes nap résznél) 8. Újrahallgatás 9. - <i>Ki tudja így elénekelni? (Ha nem megy, éneklés utánam.)</i> 10. - <i>Ahol a zongora szünetet tart a dalban, mutasd te is a kezeddal a szünetet!</i> 11. Újrahallgatás</p>	<p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p>	<p>Doromb Tábla</p> <p>CD</p>

6. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
Negyed szünet gyakorlása: lejegyzés	<p>1. Ritmusrondó-improvizálás</p> <p>Minden gyermek lejegyzi a füzetébe az általam tapsolt tá-titi-szün-tá ritmust. Aki először lesz kész és jó, amit írt, fölírja a táblára is. Együtt eltapsoljuk a „rondótémát”.</p> <p>Ezután bemutatóként egy gyermekkel felváltva különböző testrészeken megszólaltatott hangokat hallatva improvizálunk két-két kettes ütem időtartamú ritmust, amik közben az osztály ismétli a rondótémát. Egy gyereket kiválasztok, aki tikfával végig az egyenletes mérőütést adja. Ezután az összes gyerek ülésrend szerint két-két ütemet „szólózik”.</p> <p>2. Új dal: <i>Háp, háp, háp</i> (Ádám Jenő – Szabó Lőrinc) kezdetű dal feldolgozása hallás utáni daltanulással, részekre bontással.</p> <p>1. Tanítói bemutatás 2. Spontán reakciók 3. Megfigyelési szempont: Hány állat szerepel az énekben? 4. Második bemutatás 5. Ki tud több állatot felsorolni a dalból? 6. Harmadik bemutatás 7. A dal részenkénti megtanulása (kettőben), majd a további versszakok</p> <p>Minden versszaknál kiosztom az abban szereplő állat képét egy hurkapálcikán. A képek tulajdonosa (vagy tulajdonosai a kacsák esetében) az osztály elé kijön, és a saját versszakánál mozgatja a bábót.</p>	<p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális, egyéni</p> <p>M.: megfigyelés, improvizáció MF.: frontális</p>	<p>Füzet</p> <p>Tábla</p> <p>Tikfa</p> <p>állatok képei hurkapálcikákon</p>

7. óra																			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök																
Negyed szünet gyakorlása: reprodukció	<p>1. Dal felismerés ritmuskottáról A táblán a dalok kezdősora (nyomatott nagybetűvel) és első négy ütemének ritmusa látható. A ritmusok közös eltapcsolása után kell megtalálniuk a párokat. Aki tud egyet, jelentkezik, a többiek ellenőrzik, hogy jól mondott-e.</p> <p>KÖRTÉFA 2 □ □ † □ □ † ÉG A GYERTYA, ÉG 2 † □ □ † UGRÁLJUNK, MINT A VEREBEK 2 † † </p>	M.: tevékenykedtetés MF.: frontális	Ritmusok és dalkezdetek a táblán																
	<p>A dalkezdő sorok és a megfelelő ritmus összekötése, majd éneklése dalcsoportban. Kh.: szó=A</p>																		
	<p>2. Ritmusnégyzet Az alábbi négyszer négyes négyzetből tapsolunk el sorokat és oszlopokat közösen. Második feladatként tapsolás alapján kell kitalálni, hogy melyik sor vagy oszlop hangzott el.</p>	M.: megfigyelés MF.: frontális	Ritmusnégyzet a táblán																
	<table border="1" style="text-align: center; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>□</td><td>□</td><td>‡</td><td> </td></tr> <tr> <td>□</td><td>‡</td><td> </td><td>□</td></tr> <tr> <td>‡</td><td> </td><td>□</td><td>□</td></tr> <tr> <td>□</td><td>□</td><td> </td><td>‡</td></tr> </table>	□	□	‡		□	‡		□	‡		□	□	□	□		‡		
□	□	‡																	
□	‡		□																
‡		□	□																
□	□		‡																
	<p>3. Új dal: Szólj síp, szólj! kezdetű dal feldolgozása hallás utáni daltanulással, globális módszerrel.</p>	M.: tevékenykedtetés MF.: frontális																	
	<p>Az énekléshez furulyázást imitálunk, a szünetekben nagy levegőt véve, ügyelve a helyes légzésre. Kh.: szó=A</p>																		

8. óra			
Cél	Tartalom	Módszerek, munkaformák	Eszközök
Negyed szünet gyakorlása: reprodukció	<p>1. Dalfelismerés betűkottáról</p> <p>Betűkotta reprodukciója segítségével a <i>Háp, háp, háp</i> kezdetű dal azonosítása. Ritmusfelismerés algoritmus szerint. A dal első két motívumában szereplő hangokat előkészítésképpen ritmuslépcsőn elénekeljük, majd a dalrészletet betűkottáról.</p> <p>Aki kitalálta, az a fülembe súgja, majd együtt elénekeljük szolmizálva és „lalázva” is, végül szöveggel.</p> <p style="text-align: center;"> 2 l s l s s l l m </p> <p>2. Új ismeret: <i>Ó, aki szent Miklóst szereti</i> kezdetű dal feldolgozása hallás utáni daltanulással, részekre bontással. Kh.: dó=D</p> <p>3. Ember-ritmus</p> <p>Négy gyermek jön ki a táblához. Minden gyermek egy negyed értéket ér. Ha felrakja a két kezét, ti-ti-vé változik, ha leguggol, szünet lesz. Róluk tapsolják le a gyerekek a ritmusokat.</p> <p>Egy-két próba után népzeneire folytatjuk (Zurgó – Magyaros).</p>	<p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p> <p>M.: tevékenykedtetés MF.: frontális</p>	<p>Betűkotta a táblán.</p> <p>Zurgó – „Szíve járását hallod az időnek” c. CD</p>